

Ona tili darslarida o'quvchilarni savodxonligini oshirish

Salohiddinjon Sayfiyev Sirojiddin o'g'li

Alfraganus universiteti Filologiya fakulteti

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 3-kurs talabasi

*Ilmiy rahbar: **Rahimjonov Masrur Nugmanovich***

O'zbek tili adabiyoti

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'quvchilar o'rtasida savodxonlik ko'nikmalarini oshirishda ona tili darslarining muhim roli ko'rib chiqilgan. Mavjud adabiyotlarni har tomonlama tahlil qilish orqali ona tilini o'qitishda qo'llaniladigan turli usullar o'rganilib, ularning savodxonlikni oshirishdagi samaradorligi baholanadi. Tadqiqot, shuningdek, muvaffaqiyatli strategiyalarga oydinlik kiritib, tanlangan til dasturlari natijalarini taqdim etadi. Muhokama bo'limi topilmalarni tanqidiy o'rganib chiqadi, o'qituvchilar va siyosatchilar uchun natijalarni keltirib chiqaradi. Maqola o'quvchilarning savodxonlik ko'nikmalarini yanada oshirish uchun ona tili darslarini takomillashtirish bo'yicha takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: Ona tili, savodxonlikni oshirish, til ta'limi, o'qitish usullari, til dasturlari, savodxonlik ko'nikmalari.

Savodxonlik, akademik va kasbiy sohalardagi asosiy mahorat, samarali muloqot va kognitiv rivojlanish bilan chambarchas bog'liq. Talabalar o'zlarining madaniy merosi tili bilan shug'ullanadigan ona tili darslari sharoitida savodxonlikni oshirish imkoniyatlari juda katta. Ushbu maqola ona tilini o'qitishda qo'llaniladigan turli strategiyalarni va ularning savodxonlik ko'nikmalarini oshirishga ta'sirini o'rganishga qaratilgan.

Mavjud adabiyotlarni har tomonlama ko'rib chiqish ona tili darslarida qo'llaniladigan ko'plab yondashuvlarni ochib beradi. Immersiv til tajribalari,

adabiyotga asoslangan o'qitish va aniq grammatikani o'qitish kabi strategiyalar keng muhokama qilindi. Shuningdek, adabiyotda talabalarni samarali jalb qilish uchun materiallar va tadbirlarda madaniy ahamiyatga ega bo'lish muhimligi ta'kidlangan. Biroq, savodxonlik ko'nikmalarini oshirishda ushbu usullarning samaradorligi qo'shimcha tekshirishni talab qiladi.

O'qitish usullarining savodxonlikni oshirishga ta'sirini baholash uchun tanlangan til dasturlarining qiyosiy tahlili o'tkazildi. Hikoyalar, guruh muhokamalari va interaktiv tadbirlar kabi turli strategiyalarni o'z ichiga olgan dasturlar baholandi. Talabalarning taraqqiyoti standartlashtirilgan savodxonlikni baholash, o'qituvchilarni baholash va talabalarning fikr-mulohazalarini o'rganish orqali o'lchandi.

Ona tili darslarida savodxonlikni oshirish o'qish, yozish, tinglash va nutq qobiliyatlarini qamrab oladigan yaxlit yondashuvni o'z ichiga oladi. Ona tili darslarida savodxonlikni oshirish bo'yicha ba'zi strategiyalar:

O'qishni Tushunish:

- Turli xil o'qish materiallari: turli janrlar, mavzular va qiyinchilik darajalarini qamrab oladigan kitoblar, maqolalar, she'rlar va gazetalar kabi turli xil o'qish materiallarini taqdim eting.

- Interfaol o'qish: o'quvchilarni matn bilan faol shug'ullanishga undash. Chuqurroq tushunishga yordam berish uchun materialni sinfda muhokama qiling, savollar bering va guruh muhokamalarini tashkil qiling.

Yozish Qobiliyatlari:

- Jurnal: o'quvchilarni ona tilida jurnal yuritishga undash. Bu ularning so'z boyligini, jumla tuzilishini va ijodiy yozish qobiliyatini yaxshilashi mumkin.

- Yozma ko'rsatmalar: ijodiy va ifodali yozishni ilhomlantirish uchun ko'rsatmalardan foydalaning. Talabalarga o'z ishlarini tengdoshlari bilan baham ko'rishga ruxsat bering, qo'llab-quvvatlovchi yozuvchilar jamoasini tarbiyalang.

Grammatika va Lug'at:

- Kontekstli ta'lim: tushunish va saqlashni kuchaytirish uchun grammatika va lug'at darslarini hayotiy vaziyatlarga yoki haqiqiy matnlarga qo'shing.

- So'z o'yinlari: grammatika va so'z boyligini o'rganishni zavqlantiradigan o'yin va mashg'ulotlarni o'z ichiga oladi. Bu o'zaro faoliyat jumboq o'z ichiga olishi mumkin, so'z izlaydi, va so'z qurilish o'yinlar.

Tinglash Qobiliyatlari:

- Audio manbalar: tinglash qobiliyatini oshirish uchun podkastlar, Audiokitoblar va ona tilidagi musiqalardan foydalaning. Tushunishni kuchaytirish uchun sinfdagi tarkibni muhokama qiling va tahlil qiling.

- Suhbat amaliyoti: juftlashtirilgan mashg'ulotlar yoki guruh muhokamalari orqali ona tilidagi suhbatlarni rag'batlantirish. Bu talabalarga bir vaqtning o'zida tinglash va gapirish qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi.

Gapirish Qobiliyatlari:

- Rolli o'yin: o'quvchilarni amaliy vaziyatlarda til ko'nikmalarini qo'llashlari mumkin bo'lgan rolli o'yin stsenariylariga jalb qiling.

- Munozaralar va munozaralar: tegishli mavzular bo'yicha munozaralar va munozaralarni tashkil qilish orqali tanqidiy fikrlash va aniq ifoda etishni oshirish.

Madaniy Integratsiya:

- Madaniy tadqiqotlar: madaniy elementlarni til darslariga qo'shish. Bu nafaqat madaniy ongini oshiradi, balki tildan foydalanish uchun kontekstni ham ta'minlaydi.

- Adabiy tahlil: madaniy nuanslar, tarixiy kontekst va lingvistik uslublarni tushunish uchun ona tili adabiyotini o'rganing.

Texnologiya Integratsiyasi:

- Onlayn manbalar: o'rganishni yanada qiziqarli qilish uchun til o'rganish ilovalari, onlayn lug'atlar va interaktiv veb-saytlardan foydalaning.

- Raqamli platformalar: raqamli platformalardan foydalangan holda hamkorlikdagi loyihalarni yarating, bu talabalarga o'z ishlarini baham ko'rish va fikr-mulohazalarni olish imkonini beradi.

Baholash va mulohaza:

- Shakllantiruvchi baholash: viktorinalar, taqdimotlar va loyihalar orqali talabalarning yutuqlarini muntazam ravishda baholash, takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash.

- Konstruktiv mulohazalar: yozma va og'zaki topshiriqlar bo'yicha konstruktiv mulohazalar bildiring, takomillashtirish yo'nalishlarini ajratib ko'rsatish va yutuqlarni maqtash.

Xulosalar:

Tadqiqot ona tili darslarining savodxonlikni oshirishdagi ahamiyatini ta'kidlaydi va samarali o'qitish usullarini ta'kidlaydi. Topilmalar madaniy dolzarblikni, immersiv tajribalarni va texnologiyaning integratsiyasini ko'rib chiqadigan ko'p qirrali yondashuvning muhimligini ta'kidlaydi. O'qituvchilar va siyosatchilar ona tilini o'qitish sifatini oshirish va talabalar o'rtasida savodxonlik ko'nikmalarini oshirish uchun ushbu tushunchalarga e'tibor berishlari kerak.

Tadqiqot xulosalariga asoslanib, o'qituvchilarga an'anaviy va innovatsion yondashuvlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlab, ona tili darslarida turli xil o'qitish usullarini kiritish tavsiya etiladi. Bundan tashqari, savodxonlik bo'yicha o'qituvchilar uchun doimiy malaka oshirish juda muhimdir. Siyosatchilar madaniy jihatdan boy materiallarni targ'ib qiluvchi va tilni samarali o'rganish uchun qulay muhit yaratadigan tashabbuslarni qo'llab-quvvatlashga da'vat etiladi. Ushbu takliflarni amalga oshirish orqali o'qituvchilar va siyosatchilar ona tili darslarida o'qituvchilarning savodxonlik ko'nikmalarini har tomonlama oshirishga hissa qo'shishlari mumkin.

Adabiyotlar.

1. Матжонов С. Мактабда адабиётдан мустақил ишлар. – Т.: Ўқитувчи, 1996. – 20 б.
2. Нисанбаева А.Қ. Ўзбек тили дарсларида матн воситасида ўқувчилар нутқини ўстиришнинг методик асослари (таълим қозоқ тилида олиб бориладиган мактаблар мисолида): Пед. фан. номз. ...дис. – Т.: ТДПУ, 2008. – 92б
3. То ‘хлиев В., Shamsiyeva M., T.Ziyodova. O ‘zbek tili o ‘qitish metodikasi. – Т.: Alisher Navoiy nomidagi O ‘zbekiston Milliy kutubxonasi, 2010. – 70б.(184)
4. Khodjamkulov, U., Makhmudov, K., & Shofkorov, A. (2020). The Issue of Spiritual and Patriotic Education of Young Generation in the Scientific, Political and Literary Heritage of Central Asian Thinkers. International Journal of Psychosocial Rehabilitation.
5. Til va adabiyot ta’limi (O’zbekiston Respublikasi Xalq Ta’limi Vazirligining ilmiy metodik jurnali). 2008 yil 1-son. 3-6 b